

Posudek školitele

Jan Lomíček, Vnější faktory utváření obrazu Sovětského svazu v meziválečném Československu. Diplomová práce. UK FF, Ústav hospodářských a sociálních dějin 2008, 123 s. textu + XVI s. obr. příloh

Na diplomové práci (DP) p. Lomíčka je velmi dobře znát, že se podobným tématem zabýval již ve své bakalářské práci, jež měla nadprůměrnou úroveň. Totéž lze tvrdit i o jeho DP založené na větším množství pramenů, v níž je problematika nejen detailněji, nýbrž i koncepčněji rozpracována. Přivítat lze zejména okolnost, že autor tématicky prohloubil svoji analýzu obrazovým materiálem, jímž sovětská propaganda konstruovala obraz společnosti prvního státu, v němž se komunisté ujali moci. Své téma zařazuje též adekvátním způsobem do dobového kontextu, ať již československého, tak i sovětského.

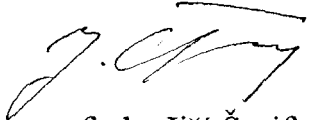
Ještě propracovanější je nyní i jeho analýza různých nabídek k poznávání SSSR, jež časem nevyklučovaly ani individuální zájemce. Důležitější však byly poznávací cesty do tohoto státu podniknuté na pozvání oficiálních sovětských institucí, usilujících o to, aby příznivě ovlivnily české levicové intelektuály, odboráře, či představitelky ženských organizací. Ve všech případech p. Lomíček poukazuje na několik scénářů, v nichž byla sovětská realita inscenována s ohledem na kýžený ideologický efekt. Sovětská strana se přitom snažila působit na návštěvníky z meziválečného Československa tak, aby byl jejich obraz sovětského Ruska co nejpozitivnější místy potěmkinovským způsobem. Jindy jim předestírala takový obraz reality, jenž zřejmě díky své levicovosti podvědomě očekávali. Nedařilo se jí to ovšem ve všech případech, jak o tom svědčí mj. postřehy historika Jana Slavíka, katolického kněze Josefa Madleno a levicového publicisty Jiřího Weila. Zejména pak šlo o francouzského spisovatele André Gida, jehož demytologizující kniha „Návrat ze Sovětského svazu“ byla vydána r. 1936 v českém překladu (s. 108 ann.). Nicméně však ani ona ani drastické politické procesy této doby nedokázaly rozbít pozitivní obraz SSSR v myslích řady československých občanů, což je společenský fenomén, jenž

by měl autor do budoucna soustavněji analyzovat např. prostřednictvím tzv. mentálních map klienta, jehož chce jakákoliv propaganda ovlivnit ve svůj prospěch.

Jako novum se v Lomíčkově DP objevilo nápadité využití sovětského propagandistického časopisu „SSSR na strojke (1930 – 1941)“, jenž vycházel v anglické, francouzské, německé a krátce i ve španělské jazykové mutaci (s. 28 – 46). Tato obrazová revue pro své ideologické účely profesionálně pozoruhodným způsobem využívala avantgardní umělecké postupy: fotografické koláže, stylizované fotoseriály o „přerodu člověka“, řadu vizuálně impresivních fotoprezentací budovatelských úspěchů a zejména pak desítky vzorových ikon uskutečňovatelů komunistických ideálů v různých genderových, profesních a národnostních skupinách. Do jejich čela se začínal zprvu poznenáhlu a pak stále více posouvat J. V. Stalin v pozici velkého organizátora, jenž skvěle vede masy k dalším budovatelským úspěchům.

*Panu Lomíčkově se tak po mém soudu zdařilo postihnout dva z nejdůležitějších vnějších faktorů, jež účinně ovlivňovaly utváření obrazu Sovětského svazu v meziválečném Československu, tj. „poznávací“ pobyty čl. občanů a sovětskou vizuální propagandu. Proto jeho DP **velmi rád doporučuji k úspěšné obhajobě**. Do budoucna by však stálo za zvážení, zda koncept sovětské propagandy mnohdy nepřekračoval rámec pouhé prezentace budovatelských úspěchů (s. 113) tím, že pracoval s podvědomými očekáváními svých aktuálních či potenciálních klientů, kteří se chtěli na „vlastní oči“ přesvědčit o tom, že je možno pozitivně, plánovitě a přitom poměrně rychle překonávat „veškeré zlo vykořisťovatelského kapitalismu“, a tak vybudovat úplně novou společnost ještě „pro tuto generaci“.*

Praha 17. 9. 2008

prof. dr. Jiří Štaif, CSc.